

Т.Д. Кривошлик,

к.е.н., доцент, доцент кафедри страхування,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ ДЖЕРЕЛ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Сучасний рівень розвитку технічного прогресу призводить до виникнення й використання складних і небезпечних технологій та речовин, які належать до джерел підвищеної небезпеки, під якими, відповідно до ст. 1187 Цивільного кодексу України, розуміють «діяльність, пов'язану з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогне- небезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює та інших осіб» [1].

Особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, повністю відповідає за завдану шкоду. Але не завжди вона може відшкодувати збиток або з певних причин не відома, тоді цивільно-правовий механізм її відповідальності не дає можливості захистити інтереси потерпілих (третіх осіб). Саме тому роль страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки надзвичайно велика, оскільки дозволяє з найменшими витратами компенсувати збитки, заподіяні потерпілим особам.

Якщо страхування відповідальності власників транспортних засобів у світі почало розвиватися у 20-30 рр. XX століття, то страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки за наслідками подій техногенного характеру почало здійснюватися зовсім недавно, лише у кінці XX століття. Необхідність його проведення була усвідомлена після декількох великих аварій на виробничих об'єктах, в результаті яких було завдано великої шкоди життю, здоров'ю, майну фізичних осіб та навколишньому середовищу.

В Україні система страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки за наслідками подій техногенного характеру склалась ще пізніше. До 2002 р. ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру здійснювалася тільки за рахунок коштів резервного фонду бюджету. Проте згодом висока соціальна значущість страхування цивільної відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки і сформовані соціально-економічні умови зумовили законодавчу обов'язковість такого страхування. Відповідно до Закону України «Про страхування» з 47 видів обов'язкового страхування, 14 видів – відносяться до страхування цивільної відповідальності джерел підвищеної небезпеки [2]. Причому тільки дев'ять із них реалізовані та діють, у п'яти видах страхування – порядок проведення не визначено, що свідчить про неузгодженість між виконавчою та законодавчою владою на етапі прийняття рішень щодо віднесення того чи іншого виду страхування до обов'язкових.

На наш погляд, структурно можна виокремити три групи видів обов'язкового страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки. Перша група – об'єднує види страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів; друга група – об'єднує види страхування цивільної відповідальності юридичних осіб, які експлуатують небезпечні об'єкти (ці види, по суті можна віднести до так званого «екологічного страхування», хоча законодавчого визначення такого терміну немає); третя група – об'єднує види страхування цивільної відповідальності фізичних осіб, які володіють небезпечними об'єктами (табл. 1). При цьому зауважимо, що наявність полісу обов'язкового страхування цивільної відповідальності у юридичних осіб, що експлуатують небезпечні об'єкти є необхідною умовою для отримання ними відповідних дозволів для здійснення певних (небезпечних) видів господарської діяльності. Крім обов'язкової форми страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки, Законом України «Про страхування» передбачена добровільна форма, зокрема, таких видів як страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту та страхування відповідальності власників водного транспорту.

**Види обов'язкового страхування цивільної відповідальності
власників джерел підвищеної небезпеки**

Види обов'язкового страхування (передбачені ст. 7 Закону України «Про страхування»)	Дата введення в дію
I. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	
1) Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	2004 р.
2) Страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт ... щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу ... та третім особам	Порядок проведення не визначено
3) Страхування відповідальності морського судновласника	
II. Страхування цивільної відповідальності юридичних осіб, які експлуатують небезпечні об'єкти	
4) Страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту	2003 р.
5) Страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти...	2002 р.
6) Страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу	2013 р.
7) Страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу...	2002 р.
8) Страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків ...	2002 р.
9) Страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою	2013 р.
10) Страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції	Порядок проведення не визначено
11) Страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів	
12) Страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам унаслідок проведення вибухових робіт	
III. Страхування цивільної відповідальності громадян, які володіють небезпечними об'єктами	
13) Страхування відповідальності власників собак щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам	2002 р.
14) Страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну ...	2002 р.

Джерело: складено автором

Найбільшим сегментом у страхуванні відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки є обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, частка якого у загальному обсязі премій за загальними видами страхування у 2014 р. склала 15,5 %, частка інших видів обов'язкового страхування становила 1,04 %, що свідчить про незначний розвиток цих видів страхування. У добровільній формі реальний розвиток отримало тільки страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника), частка яких в обсязі премій за загальними видами страхування у 2014 р. становила, відповідно, 0,64 % і 0,04 % [3].

Отже, вищезазначене дає можливість зробити висновок, що страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки – це комплексне поняття, яке об'єднує обов'язкові та добровільні види страхування відповідальності, які здійснюються з метою забезпечення компенсації шкоди, заподіяної життю, здоров'ю і майну фізичних осіб, навколишньому природному середовищу та майну юридичних осіб внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та іншого характеру на об'єктах підвищеної небезпеки.

Нині страхування відповідальності власників джерел підвищеної небезпеки в Україні перебуває в стадії формування. Підприємства та населення не сприймають таке страхування як механізм управління ризиками. Проте реальна соціально-економічна ситуація вимагає розвинутого повноцінного механізму захисту, що дозволить за допомогою страхування відшкодовувати потерпілим збитки, заподіяні джерелами підвищеної небезпеки.

Список використаної літератури

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page3?nreg=435-15&find=3&text=1187&x=0&y=0>.
2. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Консолідовані звітні дані за 2014 р. [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html> (дата звернення: 21.03.2016).

УДК 364.32:346.6

С.О. Крпельницька,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,

Ю.М. Луцька,

студентка III курсу,
спеціальність «Фінанси і кредит»,
Івано-Франківський державний коледж технологій і бізнесу

СТРАХОВА МЕДИЦИНА І МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН

Реформування вітчизняної медицини та її фінансування залишається в Україні актуальним питанням вже кілька років поспіль і вимагає пошуку дієвих інструментів для забезпечення таким чином соціального захисту громадян і підвищення рівня якості життя населення в цілому.

Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню. Вона базується на певних принципах, серед яких можна назвати забезпечення економічної та соціальної захищеності середніх і малозабезпечених верств населення, гарантованість прав кожного громадянина на якісну медичну допомогу, обов'язковість внесків як фізичних, так і юридичних осіб. З економічних позицій страхова медицина є медициною, яка фінансується зі спеціально для цього призначених грошових фондів. Важливим елементом системи страхової